

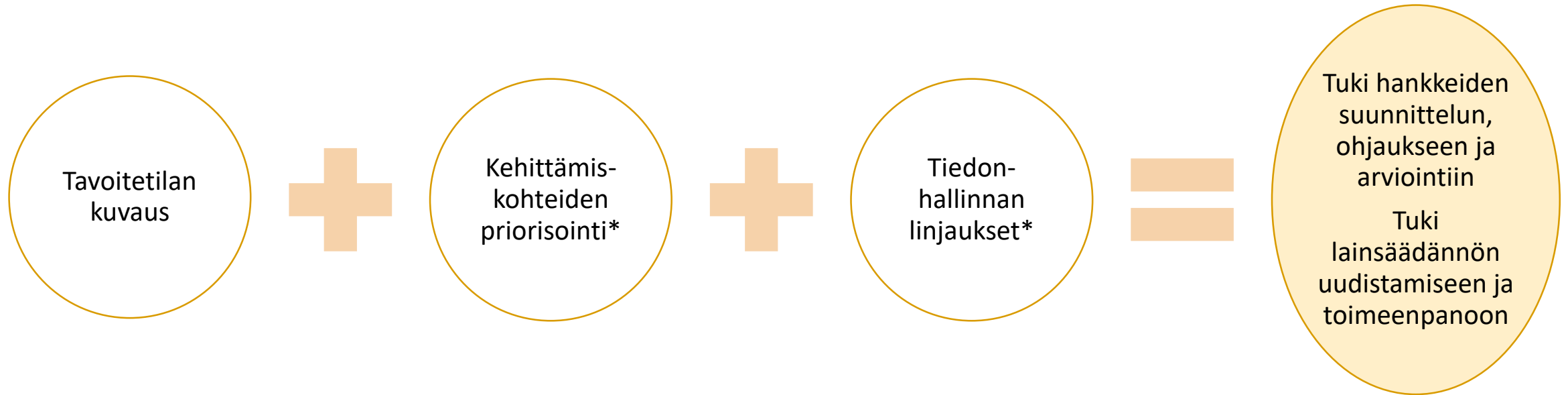
Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan linjaukset

Riikka Vuokko

11.5.2022

Miksi sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuuria?

**päivitetään/tarkastetaan vuosittain*

Sote-tiedonhallinnan linjaukset: Mitä, miksi ja kenelle?

MITÄ?

Linjaus tarkoittaa tiettyyn sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämistyön kohteeseen kohdistuvaa, STM:n vahvistamaa ja antamaa laajavaikutteista toimintaohjetta tai suunnittelupäätöstä, jonka perusteella kehittämistyötä voidaan myös jälkikäteen arvioida.

KENELLE?

- sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunjärjestäjille ja palveluntuottajille
- Kansallisille toimijoille
- Tietojärjestelmätoimittajille
- Huomioidaan myös asiakkaan näkökulma

MIKSI?

- Sote-tiedonhallinnan kehittämistyön ohjaukseen ja rahoituspäätösten tekemiseen
- Hankkeistamisen tueksi; hankesuunnitelmien ja toimeenpanon seurantaan ja arviointiin
- Hankkeiden arkkitehtuurin mukaisuuden arviointiin
- Sote-uudistuksen valmistelun tueksi toteuttavien ratkaisujen perusteluina.

4 RYHMÄÄ

Yhteiset linjaukset

Itse ja omahoitoa koskevat linjaukset

Asiakas- ja potilastiedon käsittelyä koskevat linjaukset

Johtamista, ohjausta ja valvontaa koskevat linjaukset

Taustalla tiedonhallintalaki

6 § Tietovarantojen yhteentoimivuuden yleinen ohjaus

Valtiovarainministeriön tehtävänä on julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen yhteentoimivuuden yleinen ohjaus. Tässä tarkoituksessa valtiovarainministeriö:

1. huolehtii julkisen hallinnon tiedonhallintakartan ylläpidosta;
2. ylläpitää julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisen yleisiä linjauksia yhteisten tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi.

Kunkin **ministeriön on omalla toimialallaan huolehdittava julkisen hallinnon tiedonhallintakartan sisällön ajantasaisuudesta sekä ylläpidettävä yleisiä linjauksia yhteisten tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi.** Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin julkisen hallinnon tiedonhallintakartan sisällöstä ja ylläpidon toteutuksesta.

Yhteiset linjaukset

1. Kansallisia, alueellisia ja paikallisia ratkaisuja kehitetään yhteistyössä ja vältetään päällekkäistä toteutuksia.
2. Sote-tiedonhallintaa toteutetaan kansallisesti sovittujen käytäntöjen ja määritysten mukaisesti yhteentoimivien tietojärjestelmäpalveluiden avulla.
3. Digitalisaation avulla tarjotaan uudella tavalla tai uusia palveluita eri asiakasryhmille.
4. Asiakkaalle tarjotaan luotettavaa hyvinvointi- ja terveystietoa sekä tietoa hyvinvointi- ja sotepalveluista.
5. Henkilötietoa kerätään vain tarpeellinen määrä ja säilytetään vain tarpeellinen aika.
6. Asiakas- ja potilastietojen käsittelyssä kiinnitetään erityistä huomiota tietoturvaan ja -suojaan.

Itse- ja omahoidon linjaukset

1. Kansallisia ja alueellisia asiointipalveluita kehitetään siten, että ne muodostavat asiakkaalle yhdenmukaisen kokonaisuuden.
2. Asiakkaalle annetaan mahdollisuuksia osallistua omaan hoitoonsa ja palveluunsa digitaalisilla ratkaisuilla. Asiakas tuottaa ja välittää omahoidon tietoa.
3. Asiakkaalle annetaan mahdollisuuksia tuottaa itseään koskevaa tietoa (esim. elämäntilanne, toimintakyky). Asiakas voi halutessaan välittää itsehoidon tietoa.

Asiakas- ja potilastiedon käsittelyn linjaukset

1. Käytettävyydeltään hyvät asiakas- ja potilastietojärjestelmät tarjoavat ammattihenkilöille ajantasainen kuva asiakkaan tilanteesta Kanta-palveluita ja muita tietolähteitä hyödyntäen.
2. Asiakastiedot ovat viivytyksettä ammattihenkilöiden käytettävissä yli organisaatorajojen Kanta-palveluiden kautta.
3. Asiakas- ja potilastietojärjestelmien ja erillisjärjestelmien tai muiden sote-tietojärjestelmien päällekkäisyyttä vähennetään.
4. Asiakas voi ilmaista oman tahtonsa tietojensa käsittelyyn ja palveluihinsa liittyen.

Johtamisen, ohjauksen ja valvonnan linjaukset

1. Johtamisessa käytetään kansallisesti sovittuja mittareita. Alueet tuottavat oikeassa muodossa tietoja, joita voidaan käyttää kansallisessa vertailussa käyttäen sovittuja mittareita.
2. Ammattihenkilö kirjaa saman tiedon vain kerran, ja sitä hyödynnetään myös toisiokäytön tarkoituksiin.
3. Vaativaa osaamista edellyttävien toisiokäytön IT-ratkaisujen kehittämistä tehdään laajassa yhteistyössä.

Sote-tiedonhallinnan linjaukset

Kohteet, linjaukset ja niiden kuvaukset sekä ensisijaiset merkitykset keskeisille toimijoille

Kohde 1: Yhteistyö

Linjaus	Kansallisia, alueellisia ja paikallisia ratkaisuja tulee kehittää yhteistyössä ja välttää päällekkäistä tekemistä.
Kuvaus	Kaikilla toimijoilla on selkeä rooli ja niiden kehittämät tiedonhallintaratkaisut kattavat tietyn osan kokonaisuudesta. Päällekkäisiä toteutuksia tulee välttää, jotta resurssit saadaan kohdistettua järkevästi. Kansallisten toimijoiden roolit on kuvattu asiakas- ja potilastietojen kokonaisarkkitehtuurissa.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Palvelunjärjestäjä hyödyntää täysimääräisesti kansallisesti tarjottuja palveluita. Osallistuu kansallisten ratkaisujen kehittämiseen ja kehittää tarvittaessa myös omia ratkaisujaan huolehtien niiden yhteentoimivuudesta. Edellyttää samaa palveluntuottajiltaan.	Palveluntuottaja hyödyntää täysimääräisesti sekä kansallisesti että alueellisesti tarjottuja palveluita ja auttaa kehittämään niitä vastaamaan tarpeisiin.	Ammattihenkilölle ei koidu epätietoisuutta siitä, että minkä kanavien kautta löytää tarvitsemansa työvälineet ja yhteydenpitotavat asiakkaisiin. Kehittämisehdotuksille on selkeät kanavat.	Asiakkaalle ei koidu epätietoisuutta siitä, että minkä ICT-ratkaisujen kautta saa tarvitsemansa palvelun.	Kansalliset toimijat selvittävät kentän tarpeen ja kehittävät ratkaisuja siten, että ne tukevat kentän tarvetta. Kentän toimijoille jätetään sekä tarpeellinen räätälöinnin mahdollisuus että omien ratkaisujen kehittämismahdollisuus, jotta ratkaisut istuvat kulloiseenkin tilanteeseen ja alueen ominaispiirteisiin.	Osallistuvat sekä kansallisten että alueellisten ratkaisujen kehittämiseen ja omalta osaltaan edesauttavat yhteentoimivuutta. Vaikuttavat kehittämisehdotusten kautta ja ennakoivat kansallista kehitystä tuotteiden ja ratkaisujen kehittämisessä.

Kohde 2: Yhteentoimivuuden varmistaminen

Linjaus	Sote-tiedonhallintaa tulee toteuttaa kansallisesti sovittujen käytäntöjen ja määritysten mukaisesti yhteentoimivien tietojärjestelmäpalveluiden avulla.
Kuvaus	Valtakunnallinen sote-tiedonhallinnan lähtökohtana pitää olla yhdenmukaiset käsitteet, tietosisällöt, luokitukset, koodistot, ohjeet ja toimintamallit kansalliselta tasolta alueelliselle ja yksittäisen palveluntuottajan tasolle. Käytännöt joita kehitetään eivät saa olla ristiriidassa kansallisesti sovittujen kanssa. Kehittämisessä tulee huomioida myös yhteentoimivuus EU-tason säädöksiin ja ratkaisuihin.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Palvelunjärjestäjä edellyttää, että palveluntuottajien käytössä on linjauksen mukaiset tietojärjestelmäratkaisut, jotta tiedot ovat hyödynnettävissä palveluntuottajien välillä. Jatkossa korostuu hyvinvointialueen tasoinen yhteistyö.	Kunkin sote-palveluntuottajan käytössä pitää olla kansallisten linjausten mukaiset tietojärjestelmäratkaisut.	Ammattihenkilöillä on käytössään linjauksen mukaiset tietojärjestelmäratkaisut ja eri työskentely-ympäristöissä soveltuvilta osin samat toimintamallit sekä kirjaamisen periaatteet.	Asiakas voi olla varma, että hänen tietonsa ovat hyödynnettävissä ja saatavilla ymmärrettävässä muodossa ja toimintamallit ovat eri palveluntuottajilla yhtäläiset.	Kansallisilta toimijoilta ohjaavat kehittämistä ja sen toimeenpanoa sekä toimivat yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, millä varmistetaan yhteisten määrittelyjen, standardien, vaatimusten ja ratkaisujen palvelevan kaikkia osapuolia.	Varmistaa, että ratkaisuja toteutetaan kansallisten määritysten mukaisesti ja osallistuu käytäntöjen ja määrittelyiden tekemiseen sekä kommentointiin.

Kohde 3: Digitaalisten palveluiden kehittäminen

Linjaus	Digitalisaation avulla mahdollistetaan uudenlaisia palveluiden tuotantotapoja eri asiakasryhmille.
Kuvaus	Sote-palveluntuottajien tulee tarjota mahdollisuus sähköiseen asiointiin ja digitaalisiin palveluihin eri asiakasryhmille, mutta yhdenvertaiset palvelut on turvattava asiointikanavasta riippumatta.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Palvelunjärjestäjä tarjoaa palveluja ottaen huomioon asiakkaiden vaihtelevat tarpeet, taidot ja mahdollisuudet sekä edellyttää samaa palveluntuottajiltaan. Palveluissa ja palvelukanavissa huomioidaan mm. saavutettavuus erityisryhmien osalta ja tarvittaessa digi-tuki.	Palveluntuottaja tarjoaa palvelut ottaen huomioon asiakkaiden vaihtelevat tarpeet, taidot ja mahdollisuudet. Palveluissa ja palvelukanavissa huomioidaan mm. saavutettavuus erityisryhmien osalta ja tarvittaessa digi-tuki. Yksityiset palveluntuottajat tarjoavat julkisia palveluja tuottajan ja järjestäjän välisen sopimuksen mukaan.	Ammattihenkilölle tarjotaan mahdollisuus sähköiseen palveluun eri asiakasryhmille, siten että yhdenvertaiset palvelut on turvattu asiointikanavasta riippumatta.	Asiakas voi olla varma, että saa tarvitsemansa palvelun riippumatta omista valmiuksistaan esimerkiksi omien ICT-taitojen tai käytettävissä olevien välineiden ja tietoliikenneyhteyksien osalta. Puolesta asiointi on mahdollistettu ja kielelliset oikeudet huomioitu.	Kansalliset toimijat tarjoavat palvelunsa ottaen huomioon asiakkaiden vaihtelevat tarpeet, taidot ja mahdollisuudet.	Varmistaa, että tarjottavat tietojärjestelmäratkaisut ovat lähtökohtaisesti monikanavaisia ja kehitys ottaa huomioon saavutettavuuteen liittyvät tekijät.

Kohde 4: Luotettavan informaation jakaminen asiakkaalle

Linjaus	Asiakkaalle on tarjottava luotettavaa hyvinvointi- ja terveystietoa sekä tietoa hyvinvointi- ja sotepalveluista.
Kuvaus	Asiakkaalle tarjotaan luotettavaa ja selkokielistä tietoa terveydestä ja hyvinvoinnista. Kunnalla on merkittävä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Lisäksi tarjotaan tietoa tarjolla olevista palveluista ja niihin liittyvistä tietosuojaperiaatteista. Asiakkaalle tarjotaan myös asiakas- ja palveluohjausta oikeiden palveluiden piiriin pääsemiseksi.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Yhteistyössä kansallisten toimijoiden kanssa selvittää ja määrittää hyvinvointipalveluiden luotettavuutta sekä tarjoaa informaatiota asiakkaille/asukkaille omien kanavien kautta. Tarjoaa osaltaan asiakas- ja palveluohjausta ja informaatiota.	Voi suositella järjestäjän tukemia tai muuten arvioituja ratkaisuja sekä tarjoaa asiakas- ja palveluohjausta ja informaatiota.	Voi suositella arvioituja hyvinvointipalveluita tai antaa muuta terveyden ja hyvinvoinnin ohjausta. Pystyy tarvittaessa ohjaamaan asiakasta tuntien asiakkaan kokonaistilanteen.	Asiakas saa luotettavaa tietoa terveys- ja hyvinvointipalveluista sekä ohjausta esim. terveyttä ja hyvinvointia ylläpitävän tiedon äärelle. Asiakas saa ohjausta itselleen oikeiden palveluiden löytämiseen.	Tuottavat luotettavaa hyvinvointi- ja terveystietoa tai ohjaavat niiden pariin. Määrittelevät ja selvittävät yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa hyvinvointipalveluiden luotettavuutta.	Tarjoavat linkityksiä ja palveluja luotettavan ja asiakkaan tilanteen huomioivan tiedon tuottamiseksi asiakkaille.

Kohde 5: Tietosuojasta huolehtiminen

Linjaus	Henkilötietoa on kerättävä vain tarpeellinen määrä ja säilytettävä vain tarpeellinen aika.
Kuvaus	Tietojen käsittelyn pitää perustua tarpeellisuuteen ja tietojen minimointiin. Kaikkien toimijoiden tulee pitää huoli siitä, ettei tiedoista perusteta uusia kopioita ilman välttämättömyysperustetta ja ilman riittäviä perusteita olemassa olevat kopiot on poistettava. Säilytysajan päätyttyä myös alkuperäiset tiedot on hävitettävä tietoturvallisella tavalla.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Vastaa oman alueen tiedonhallinnan kokonaisuudesta ja velvoittaa palveluntuottajat huolelliseen tiedon tallentamiseen ja käsittelyyn yhteisten periaatteiden mukaisesti.	Vastaa omaan toimintaansa liittyvän tiedon hallinnasta ja huolehtii luovutuksella saadun tiedon hävittämisestä palvelun tuottamisen päätyttyä	Ei tallenna asiakkaan tietoja epävirallisiin paikkoihin. Huolehtii tulosteiden ja tietojen luovuttamisen turvallisuudesta.	Asiakas voi luottaa tiedonhallinnan laatuun ja siihen, ettei luottamukselliset tiedot ole "auktorisoimattomassa" käytössä.	Ohjaavat tavoitteen toteutumista yhteisten tiedonhallinnan periaatteita ylläpitämällä.	Tarjoavat ratkaisut ja palvelut, joilla ammattihenkilöt ja palvelunantajat pystyvät huolehtimaan velvoitteistaan vaivattomasti.

Kohde 6: Tietoturvan ja -suojan toteuttaminen

Linjaus	Asiakas- ja potilastietoa käsittelevien tahojen on kiinnitettävä erityistä huomiota tietoturvan ja -suojan toteutumiseen.
Kuvaus	Palveluiden järjestäjät, tuottajat ja sote-tietoja käsittelevät toimijat vastaavat huolellisesti tietoturvakäytännöistään ja siitä, että tietojen säilytys, suojaaminen ja käsittely toteutetaan asianmukaisesti.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Vastaa tietoturvan ja –suojan toteutumisen kokonaisuudesta omalla vastuualueellaan. Tunnistaa toimintaansa liittyvät riskit ja osaa toimia jo ennakoivasti erilaisissa tilanteissa. Noudattaa kansallisesti asetettuja säännöksiä ja ohjeita. Seuraa ja valvoo tuottajiensa toimintaa.	Vastaa tietoturvan ja –suojan toteutumisen kokonaisuudesta omalla vastuualueellaan. Noudattaa myös palvelunjärjestäjän ohjeistuksia ja sovittaa ne osaksi omaa toimintaansa.	Ymmärtää tietoturvan ja –suojan merkityksen omassa työssään. Noudattaa annettuja sääntöjä ja ohjeita. Osaa toimia erilaisissa tietoturvaan ja –suojaan liittyvissä tilanteissa.	Voi luottaa sote-palvelujärjestelmän kykyyn varmistaa tietojen käsittelyn asianmukaisuus. Ymmärtää oman vastuunsa ja riskit niiden asioiden osalta joita itse hallinnoi.	Ohjaavat, neuvovat ja tukevat muita toimijoita tietoturvan ja -suojan toteuttamisessa. Valvovat sote-kentän toimijoiden tietoturvan ja -suojan toteutuksia.	Varmistavat tietojärjestelmien koko elinkaaren ajan tietoturvallisuuden ja tietosuojan toteutumisen. Noudattavat kansallisesti asetettuja sääntöjä, vaatimuksia ja ohjeita.

Kohde 7: Asiakaskokemuksen yhtenäisyys

Linjaus	Kansallisia ja alueellisia asiointipalveluita tulee kehittää niin, että ne näkyvät asiakkaalle yhteentoimivana kokonaisuutena.
Kuvaus	Kansalliset ja alueelliset asiointipalvelut ja alueelliset itse- ja omahoidon ratkaisut pitää kehittää siten, että ne tukevat tarvittavaa integraatiota eivätkä kansalliset ratkaisut estä alueellisten ja paikallisten erityistarpeiden huomioimista ja innovointia. Asiointipalvelut muodostavat kansalaisen näkökulmasta yhteentoimivan kokonaisuuden.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Määrittelee keskeiset asiointiprosessinsa ja järjestää tarvittavat tietojärjestelmäratkaisut ja rajapinnat. Osaa sovittaa kansalliset ja omat asiointipalvelut yhdeksi saumattomaksi kokonaisuudeksi.	Integroi asiointiprosessit palveluihinsa ja tarjoaa myös sähköiset kanavat ja rajapinnat asiointia tukemaan. Osaa hyödyntää asiointiratkaisuja järjestäjän ohjeiden mukaisesti.	Osaa opastaa asiakkaita eri asiointipalveluiden käytössä ja selittää niiden erot. Pystyy vaivattomasti hyödyntämään asiakkaalta saatuja tietoja tehostamaan ja parantamaan asiakaskohtaamista.	Asiakkaalle asiointipalvelut näyttäytyvät yhtenä ehjänä kokonaisuutena. Asiakas voi tuottaa ja luovuttaa sujuvasti asiointiprosesseihinsa liittyviä tietojaan palveluntuottajilleen.	Ohjaavat kansalliset ja paikalliset asiointiratkaisut yhdeksi saumattomaksi kokonaisuudeksi. Varmistavat asiointissa tarvittavien tietojen rajapintojen avoimuuden ja standardien mukaisuuden.	Osaavat sovittaa erilaiset asiointiratkaisut joustavaksi kokonaisuudeksi. Tuottavat innovatiivisia ja käytettäviä asiointiratkaisuja kaikille osapuolille.

Kohde 8: Asiakkaan omahoito

Linjaus	Asiakkaalle luodaan mahdollisuuksia osallistua omaan hoitoonsa ja palveluunsa digitaalisilla ratkaisuilla. Asiakas voi tuottaa ja välittää omahoidon tietoa.
Kuvaus	Omahoidossa syntyneitä tietoja tulee voida hyödyntää muussa asiakkaan palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa. Asiakkaalla on oikeus jakaa tietojaan eri hyvinvointipalveluihin ja hän ymmärtää riittävästi tietojen jakamisen periaatteet. Asiakkaalla on mahdollisuus jakaa tietoa palveluntuottajille esimerkiksi portaaliratkaisujen, sisällön suodattamiseen tarkoitettujen aggregointipalveluiden ym. avulla.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Määrittelee alueelliset ratkaisut, joilla asiakkaan tiedot ovat helposti liikuteltavissa eri toimijoiden välillä.	Noudattaa järjestäjän toimintamalleja tiedon jakamisessa (asiakkaan tahdon mukaisesti) ja hyödyntämisessä.	Toimii asiakkaan tukena omahoidon suunnittelussa ja seurannassa sekä siihen liittyvän tiedon jakamisessa.	Osa vaatia sitä, että hänen keräämänsä tiedot ovat tarkoituksenmukaisesti käytettävissä hänen hoidossaan ja palveluissaan.	Laatii yhtenäiset ohjeistukset ja määrittelyt omahoidon tietojen siirtämiseen ja sen pelisääntöihin. Osallistuu osaltaan mahdollistavien ratkaisujen kehittämiseen.	Kykenee rakentamaan ratkaisuja, joiden avulla eri osapuolet saavat tehtyä tarpeelliset tiedonhallinnan toimenpiteensä. Tuottaa innovatiivisia omahoitoratkaisuja.

Kohde 9: Asiakkaan itsehoito

Linjaus	Asiakkaalle luodaan mahdollisuuksia tuottaa itseään koskevaa tietoa (esim. elämäntilanne, toimintakyky). Asiakas voi halutessaan välittää itsehoidon tietoa.
Kuvaus	Asiakkaan omien tietojen tuottaminen ja hyödyntäminen myös asiointiprosesseissa on mahdollistettava ja tiedon lähteen merkitsemisestä on huolehdittava. Asiakkaalla on mahdollisuus jakaa tietoa palveluntuottajille esimerkiksi portaaliratkaisujen, sisällön suodattamiseen tarkoitettujen aggregointipalveluiden ym. avulla.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Suosii ja edistää itsehoidon ratkaisuja palvelutarpeiden hillitsemiseksi. Ymmärtää, että asiakkaan tuottama tieto on arvokasta ja tarjoaa sen tuottamiseen ja jakamiseen välineitä.	Hyödyntää asiakkaan toimittamaa tietoa asiakkaan tarpeita ja palvelun tarpeita tavalla.	Osaa huomioida ja arvioida asiakkaan tuottama tietoa, sekä käsitellä sitä asiaankuuluvalla tavalla. Osaa suhteuttaa asiakkaalta tulevat tiedot muulla tavoin saatuihin tai kirjattuihin tietoihin.	Ymmärtää, että voi tuottaa tietoa itsestään ja jakaa sitä eri toimijoille. Ymmärtää myös tietojen jakamiseen liittyvät riskit ja osaa suojata omia tietojaan.	Laatii yhtenäiset ohjeistukset ja määrittelyt omahoidon tietojen siirtämiseen ja sen pelisääntöihin. Osallistuu osaltaan mahdollistavien ratkaisujen kehittämiseen.	Kykenee rakentamaan ratkaisuja, joiden avulla eri osapuolet saavat tehtyä tarpeelliset tiedonhallinnan toimenpiteensä. Tuottaa innovatiivisia itsehoitoratkaisuja.

Kohde 10: Asiakas- ja potilastietojärjestelmien käytettävyys ja laaja tietopohja

Linjaus	Ammattilaisen käytössä on oltava käytettävyydeltään hyvälaatuiset ja jatkuvatoimiset ratkaisut, joilla saadaan ajantasainen kuva asiakkaan tilanteesta Kanta-palveluita ja muita tietolähteitä hyödyntäen.
Kuvaus	Kunakin sote-palveluntuottajan ja palveluntuottajan palveluksessa olevien sote-ammattihenkilöiden käytössä pitää olla ratkaisu asiakas- ja potilastietojen valtakunnallisesti tallennetun rakenteisen tiedon hyödyntämiseksi asiakkaan prosesseissa. Ajantasaiset tiedot pitää hakea kansallisista sote-tietojärjestelmäpalveluista.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Palvelunjärjestäjä hankkii sellaiset ratkaisut, että asiakas saa oikeaan tietoon pohjautuvaa palvelua. Käytettävyysvaatimukset määritellään osana hankittavia ja kehitettäviä ratkaisuja siten, että varmistetaan mm. Kannasta haetun tiedon käytettävyys.	Palveluntuottaja tarjoaa ratkaisun, jolla ammattihenkilöt saavat käyttöönsä Kantaan tallennetut asiakas- ja potilastiedot sekä valtakunnallisen tietopohjan. Käytettävyysvaatimukset määritellään osana hankittavia ratkaisuja ja käytettävyys varmistetaan hankinnoissa.	Ammattihenkilö hyödyntää käytössään olevan asiakas- ja potilastietojärjestelmän tietojen lisäksi ajantasaisia tietoja Kanta-palvelusta ja voi luottaa Kanta-palvelun tietojen ajantasaisuuteen, laadukkuuteen ja kattavuuteen. Päätöksenteon tuen välineet hyödyntävät ajantasaista näyttöön perustuvaa tietoa.	Asiakas voi luottaa siihen, että saa palvelua parhaaseen (ajantasaiseen, laadukkaaseen, kattavaan) tietoon pohjautuen.	Kansalliset varmistavat kentän tarpeisiin perustuen periaatteet tiedonvaihtoon sekä muut tarvittavat määrittelyt, ohjeistukset ja tuen, jotta asiakkaan palveluprosessi mahdollistuu asiakaskeskeisesti. Valtakunnallisten palvelujen ominaisuuksia ja tieto-arkkitehtuuria kehitetään palvelemaan käytettävyyttä sekä laadukasta kertakirjaamista.	Toimittajat rakentavat ratkaisunsa niin, että kansallisista palveluista saatu tieto on helposti haettavissa omaan järjestelmään, tieto on yhteismitallista ja integroitua omasta järjestelmästä saatujen tietojen kanssa. Valtakunnallisen tietopohjan käyttöön saaminen ei vaadi ylimääräisiä toimia tai aiheuta viivettä palvelutilanteessa.

Kohde 11: Tiedon viivytyksetön Kanta-tallentaminen ja luovuttaminen

Linjaus	Tiedot tulee tuottaa viivytyksettä ja luovutetaan muille tietoja hyödyntäville tahoille ensisijaisesti Kanta-palveluiden kautta.
Kuvaus	Asiakas- ja potilastiedot kirjataan palvelunantajan omassa käytössä olevaan tietojärjestelmään ja tallennetaan valtakunnallisesti määritettyjen rakenteiden mukaisesti Potilastiedon arkistoon, Reseptikeskukseen ja Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon, jotka toimivat alkuperäisen asiakas- ja potilastiedon tallennuspaikkana. Asiakas- ja potilastiedot tulee tallentaa kansallisiin sote-tietojärjestelmäpalveluihin viivytyksettä, jotta tiedot olisivat ajantasaisina myös muiden luovutusluvan mukaisesti käytettävissä asiakkaan tahdonilmausten mukaisesti.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Palvelunjärjestäjä edellyttää palveluntuottajiltaan yhtenäisiä toimintamalleja kirjaamiseen ja Kanta-palveluiden ja muiden yhteisten palveluiden hyödyntämistä.	Palveluntuottaja vastaa siitä, että tietojen kirjaaminen omaan tietojärjestelmään ja toimittaminen Kantaan toteutuu kansallisten määrittelyjen ja ohjeistusten mukaisesti, eikä aiheuteta ylimääräisiä viiveitä.	Asiakkaan ajantasaiset tiedot ovat käytettävissä muilta palveluntuottajilta (asiakkaan niin halutessa) heti, kun asiakasprosessi käynnistyy. Ammattihenkilö vastaa asiakas- ja potilastietojen kirjaamisesta ohjeiden mukaisesti.	Asiakas voi luottaa siihen, että tiedot siirtyvät hänen asiointinsa ja palvelujensa mukana palveluntuottajalta toiselle.	Kansalliset toimijat ohjeistavat selkeät toimintamallit tiedon kirjaamiseen ja viiveettömään tallentamiseen.	Tietojärjestelmätoimittajat rakentavat ratkaisut niin, että tekniset ratkaisut tukevat yhtenäistä tiedon kirjaamista, eivätkä aiheuta ylimääräisiä viiveitä Kanta-palveluun tietojen toimittamiseen.

Kohde 12: Alueellisesti yhteiset järjestelmäkokonaisuudet

Linjaus	Asiakas- ja potilastietojärjestelmien ja erillisjärjestelmien tai muiden sote-tietojärjestelmien päällekkäisyyttä tulee vähentää.
Kuvaus	Tiedonhallinnan kehittämistyön tulee johtaa siihen, että samaa tarkoitusta varten kehitettyjä tietojärjestelmiä pystytään alueella vähentämään julkisessa palvelutoiminnassa. Kullakin hyvinvointialueella tulisi olla tavoitetilassa yksi ratkaisu kutakin käyttötarkoitusta kohden.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Palvelunjärjestäjä määrittää hankintastrategiansa siten, että samaan käyttötarkoitukseen suunnattujen tietojärjestelmien määrää voidaan vähentää alueella ja että samalla varmistetaan tiedonhallinnan käytettävyyttä ja tehokkuutta.	Osallistuu roolissaan tietojärjestelmien uudistamiseen edistämiseen. Varmistaa, että käytetyt järjestelmät eivät sisällä päällekkäisyyksiä ja integroituvat kansallisiin palveluihin sekä kumppanien ja järjestäjän järjestelmiin.	Sote-ammattihenkilö voi samalla alueella työskennellessään käyttää samoja tietojärjestelmiä ainakin ydinjärjestelmien osalta. Samoja tietoja ei tarvitse syöttää useisiin eri järjestelmiin tai työkaluihin.	Asiakas voi luottaa siihen, että hänen tietojaan käsitellään tehokkaassa tietojärjestelmäekosysteemissä ja tehtävät hankinnat johtavat järkevämpään verovarojen käyttöön.	Tukevat ja edellyttävät rajapinta- ja yhteentoimivuusratkaisuja, joiden avulla tiedot saadaan liikkumaan järjestelmien ja toimijoiden välillä. Mahdollistavat kansallisten palvelujen kautta tietojen säilymisen ja saatavuuden vanhojen järjestelmien poistussa.	Tukevat alueellista konsolidaatiota omalla kehitystyöllä. Rakentavat ratkaisut avoimiin rajapintoihin pohjautuen, jotta samoja tietoja ei tarvitse syöttää eri järjestelmiin.

Kohde 13: Asiakkaan vaikutusmahdollisuudet sote-palveluihinsa liittyvään tiedonhallintaan

Linjaus	Tiedonhallinnan ratkaisujen tulee tukea asiakkaan tahdon ilmaisemista ja vapautta valita palvelu- tai hoitopaikkansa.
Kuvaus	Tietojen luovuttamisen luvittaminen, palveluntuottajan valinta sekä muut tahdonilmaisut ovat tuettuja tietojärjestelmissä kansallisesti yhtenäisellä tavalla ja lainsäädäntöön perustuen. Asiakkaan tahdonilmaisuja noudatetaan.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Palvelunjärjestäjä hankkii ammattihenkilöiden käyttöön välineet, joilla asiakkaan tahdonilmaisujen rekisteröinti ja ajantasaisten tahdonilmaisujen ja tehdyn palveluntuottajan valinnan soveltaminen on mahdollista.	Palveluntuottaja varmistaa, että tietojärjestelmä-ratkaisut tukevat asiakkaan tahdonilmaisujen rekisteröintiä ja toisaalta hyödyntävät kansallista tietovarantoa asiakkaan ajantasaisten tahdonilmaisujen soveltamisessa.	Ammattihenkilö kykenee neuvomaan asiakasta kulloinkin soveltuvimpaan palvelukanavaan asiakkaan tahdonilmaisujen määrittämiseksi.	Asiakkaalla on pääsy omiin tietoihinsa ja vaikutusmahdollisuus niiden hyödyntämiseen. Asiakas ymmärtää tahdonilmaisujensa merkityksen ja saa tahdonilmaisunsa helposti voimaan itsepalveluna sekä välitettynä. Asiakas voi luottaa siihen, että tahdonilmaisuja noudatetaan palveluprosessissa ja palveluprosessin ulkopuolella.	Kansalliset toimijat varmistavat, että asiakkaalle tarjotaan saavutettavat sähköiset ratkaisut valtakunnallisesti vaikuttavien tahdonilmaisujen osalta ja velvoittavat sote-toimijoita noudattamaan asiakkaan ilmaisemaa tahtoa. Ratkaisuista tehdään käytettäviä ja saatavia.	Tietojärjestelmätoimittajat rakentavat ratkaisut niin, etteivät tekniset ratkaisut hankaloita tahdonilmaisujen rekisteröintiä ja toisaalta niin, että asiakkaan ajantasaisten tahdonilmaisut tulevat oikeellisesti huomioiduksi.

Kohde 14: Yhtenäiset mittarit

Linjaus	Johtamisessa on käytettävä kansallisesti sovittuja mittareita. Alueet tuottavat oikeassa muodossa tietoja, joita voidaan käyttää kansallisessa vertailussa käyttäen sovittuja mittareita.
Kuvaus	Johtamisessa käytetään kansallisesti sovittuja mittareita, jotta tiedot ovat vertailukelpoisia palveluntuottajien ja eri alueiden välillä. Alueellisia mittareita voidaan käyttää ja kehittää, mutta niiden tulee olla yhteensopivia kansallisten mittareiden kanssa.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Pystyy vertaamaan omaan toimintaansa muihin palveluntuottajiin ja järjestäjiin.	Pystyy vertaamaan omaa toimintaansa muihin palveluntuottajiin	Saa luotettavaa tietoa palveluntuottajien ja alueiden välisestä tilanteesta	Saa luotettavaa tietoa palveluntuottajien ja alueiden välisestä tilanteesta	Huolehtivat yhtenäisistä tietomäärittelyistä ja hyödyntävät mahdollisimman kattavasti samaa tietopohjaa alueiden ja palveluntuottajien kanssa	Toteuttavat mittarit ja tiedontuotannon yhteisten määrittelyiden mukaisesti

Kohde 15: Palvelutuotannossa tuotettava tieto hyödyttää toisiokäyttöä

Linjaus	Toisiokäytön käyttötarkoituksiin hyödynnettävä tieto on kerättävä palvelutuotannon tiedoista kertakirjaamisen periaatteen mukaan.
Kuvaus	Toisiokäyttö huomioidaan kaikessa sote-tiedonhallinnan kehittämisessä siten, että ratkaisut pohjautuvat samoihin tietomäärittelyihin (sanastot, termistöt, koodistot) kuin ensisijaisessa käytössä. Tieto kerätään pääosin kertakirjauksella tekemättä kirjaamisprosessia liian raskaaksi. Kanta-kehittäminen tukee tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) tarpeita. Findata hyödyntää tietoja yhdistellessään Kanta-palvelun tietoja.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Huolehtii siitä, että tiedot kirjataan tavalla, joka mahdollistaa tiedon jatkokäytön huomioiden kansalliset vaatimukset. Työtaakka tiedon tuottamiseen vähenee. Erillisiä integraatioita kansallisille viranomaisille voidaan vaihteittain purkaa.	Huolehtii siitä, että toimii järjestäjän ohjeiden mukaisesti tietojen kirjaamisessa. Työtaakka tiedon tuottamiseen vähenee. Erillisiä integraatioita kansallisille viranomaisille voidaan vaihteittain purkaa.	Ymmärtää, että tietojen kirjaamisella on vaikutusta myös johtamiseen, tilastointiin sekä kehittämis- ja tutkimustyöhön. Saa palaute- ja vertailutietoa vastineeksi laadukkaasta kirjaamisesta. Kirjaa asiat kertaalleen järjestelmiin, kun erillistä tilastointikirjaamista vähennetään.	Asiakkaan palvelemiseen käytettävä aika kohdentuu oikein, kun ammattilaisten työaika ei mene ylimääräiseen kirjaamiseen. Ymmärtää, että käynneistä, palvelutapahtumista ym. kerätään tietoa, jota käytetään myös toissijaisiin tarkoituksiin.	Vastaa, että määrittelyt mahdollistavat kertakirjaamisen harmonisoimalla tietorakenteet eri käyttötarkoituksiin soveltuviksi. Mahdollistaa vertailun laadukkaiden kirjausten pohjalta. Tiedot saadaan entistä laajemmin Kanta-palveluista, eikä tarvetta ylläpitää erillisiä tiedonkeruuratkaisuja. Huolehtivat määrittelyistä ja ohjeista.	Kehittävät ratkaisujaan siten, että tilastoihin tarvittavia tietoja voidaan muodostaa automaattisesti erillisen kirjaamisen sijaan esim. palveluprosessin tiedoista. Erillisten ja päällekkäisten rajapintojen ylläpito vähenee. Erillisistä tilastointikäyttöliittymistä voidaan luopua vaihteittain.

Kohde 16: Yhteiset ja uudelleenkäytettävät toisiokäytön ratkaisut

Linjaus	Vaativaa osaamista edellyttävien toisiokäytön IT-ratkaisujen kehittämistä tulee tehdä laajassa kansallisessa yhteistyössä yhteisten tavoitteiden kautta.
Kuvaus	Toisiokäytön IT-ratkaisujen kehittäminen on vaativaa ja erityistä huomiota tulee kiinnittää tietoturvaan ja tietosuojaan. Kehittämistyössä tulee tehdä laajaa mahdollistavaa yhteistyötä, jottei tiedonhallintaan tule aukkopaiikkoja tai päällekkäistä kehittämistyötä.

Palvelunjärjestäjä	Palveluntuottaja	Ammattihenkilö	Asiakas	Kansalliset toimijat	Tietojärjestelmätoimittajat
Ymmärtää, että IT-kehityksessä on saatavilla synergioita yhteisen kehityksen myötä.	Ymmärtää hyödyntää jo tehtyjä ratkaisuja.	Ymmärtää, ettei ole järkevää lähteä rakentamaan henkilökohtaisia seurannan välineitä.	Ymmärtää, että kerättävän aineiston tietosuojasta ja tietoturvasta huolehditaan asianmukaisesti ja että tietoja hyödynnetään lainsäädännön määrittämiltä osin nimettömästi.	Ohjaa ja tarjoaa yhteistä IT-kehittämistä, niin että se palvelee eri toimijoita ja näkökulmia yhteisillä ratkaisuilla.	Tukee ja toteuttaa yhteisten ratkaisujen kehittämistä. Varmistaa, että vaatimusten ja integraatioiden määrä pysyy hallittuna.

Keskeiset lähteet 1(2)

Lainsäädännön keskeiset velvoitteet ovat poimittuina KA-kuvaukseen: Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri 2.1: [Liite 1 Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö](#)

- Em. kuvausta täydentää sen julkaisemisen jälkeen tulleet muutokset:
 - [Laki hyvinvointialueesta](#)
 - [Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta](#)
 - [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä](#)
 - [Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta](#)
 - [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä \(Asiakastietolaki\)](#)

Lainsäädännön toimeenpanoa kuvataan sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuurijulkaisuissa:

- [Asiakas- ja potilastietojen kokonaisarkkitehtuuri \(ensisijainen käyttö\)](#)
 - [Lääkehoidon tiedonhallinnan kokonaisarkkitehtuuri](#)
- [Sosiaali- ja terveystietojen toisiokäytön kokonaisarkkitehtuuri](#)
- [Itse- ja omahoidon kokonaisarkkitehtuuri](#)

Keskeiset lähteet 2(2)

Muut selvitykset ja tarkentavan tason kuvaukset keskeisiltä osin ja arkkitehtuuritason linjausten näkökulmasta:

- [THL:n määräykset sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaan](#)
- [THL:n Määrittelyt sotelle yhteisesti](#)
- [THL:n Määrittelyt sosiaalihuollolle](#)
- [THL:n Määrittelyt terveydenhuollolle](#)

Tietosuojaan liittyen:

- [Tietosuojaperiaatteet \(Tietosuojavaltuutetun toimisto\)](#)

Kanta-palveluun liittyen:

- [Kanta-palvelut kansalaisille](#)
- [Kanta-palvelut ja käyttö sote-ammattilaisille](#)
- [Kanta-määrittelyt järjestelmäkehittäjille](#)

Sote-tiedonhallinnan linjaukset

stm.fi ›
@STM_Uutiset ›

Kehittämis ehdotukset ja palautteet:
Riikka Vuokko, Mikko Huovila

@gov.fi

Työryhmä 2021:

STM: Riikka Vuokko, Mikko Huovila,
Inari Otonkoski

THL: Juha Mykkänen, Marika
Pentikäinen

Salivirta: Timo Siira, Marko Jalonen

